

Μικρασιατική Καταστροφή: Σώζοντας την Ιστορία από τα σκουπίδια

«Λίγα χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, γαλλικό πλοίο έφτασε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης», διηγείται ο Δημήτρης Α. Μαυρίδης. Καθόμαστε στο σαλόνι του σπιτιού του στην Κηφισιά μαζί με τον ιστορικό Τάσο Σακελλαρόπουλο, υπεύθυνο των ιστορικών αρχείων του Μουσείου Μπενάκη. «Το πλοίο ερχόταν από τη Σμύρνη», συνεχίζει την αφήγησή του ο κ. Μαυρίδης. «Κάποτε, ένα πλήθος από Μικρασιάτες πρόσφυγες συγκεντρώθηκε στο λιμάνι, με άγριες διαθέσεις. Το πλοίο αναχώρησε εσπευσμένα για Μασσαλία για να αποφύγει τα χειρότερα». Γιατί όμως οι πρόσφυγες κινήθηκαν εναντίον του γαλλικού πλοίου; «Είχε κυκλοφορήσει η φήμη πως το φορτίο του περιλάμβανε αλεσμένα οστά σφιαγιασθέντων Ελλήνων της Μαγνησίας. Τους πιάσανε και τους σφάξαν σε μια χαράδρα. Μετά οι Τούρκοι ξέθαψαν τα πτώματα, πήραν τα κόκαλα και τα άλεσαν. Και άρχισαν να τα πουλάνε στους Γάλλους, οι οποίοι τα χρησιμοποιούσαν για τη λεύκανση της ζάχαρης».

Μάλιστα, έχει γραφεί ότι τα οστά πεσόντων Ελλήνων στρατιωτών των μαχών του Σαγγάριου είχαν χρησιμοποιηθεί για λίπασμα από Τούρκους αγρότες, αλλά αυτό περί εμπορίου με τη Γαλλία μάλλον ήταν άγνωστο. «Μα τα Τουρκόπουλα έκαναν αυτή τη δουλειά από την Καλλίπολη», παρεμβαίνει, «με τα οστά των πεσόντων της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Τα πουλούσαν για τέτοιους σκοπούς και βιοπορίζονταν έτσι». Στα ογδόντα του, ο κ. Μαυρίδης είναι καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο, αλλά διατηρεί ακέραιη τη διάθεσή του, κυρίως για όλα όσα αγαπά και τον γοητεύουν. Οπως οι παλιές φωτογραφίες. Δεινός συλλέκτης από τα γυμνασιακά του χρόνια, αφιέρωσε όλη του τη ζωή στη συλλογή φωτογραφιών της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Θράκης, αλλά

Είχαν αρχίσει να πεθαίνουν οι παλαιμάχοι της εκστρατείας και οι οικογένειές τους πετούσαν τα πράγματά τους στα σκουπίδια.

και της Μικρασιατικής Εκστρατείας και Καταστροφής. Καθώς μιλάμε, πέφτουμε πάνω σε μια χαρακτηριστική τέτοια φωτογραφία: σε μίαν απέραντη, ακνιστή ερημιά, στην εκστρατεία για την Αγκυρα, έφιπποι Έλληνες στρατιωτικοί αγοράζουν νερό από ντόπιους Τούρκους. «Κοιτάξτε πώς είναι συγκεντρωμένοι», σχολιάζει ο Τάσος Σακελλαρόπουλος «σαν πιάτσα ταξί είναι».

Πριν από μερικά χρόνια, ο κ. Μαυρίδης ταξίδεψε στον τόπο καταγωγής των γονιών του, στη Ραιδεστό της Ανατολικής Θράκης, και βρήκε το σπίτι τους (ο ίδιος γεννήθηκε στη Φλώρινα το 1942, όπου ζούσαν οι πρόσφυγες γονείς του). Τότε, έκανε συμφωνία με τις τοπικές τουρκικές αρχές ώστε το σπίτι να γίνει μουσείο με φωτογραφίες της παλαιάς Ραιδεστού από τη συλλογή του. «Μαθητής γυμνασίου ακόμη, πήγαινα στο Μοναστηράκι», λέει ο κ. Μαυρίδης. «Μια μέρα, βρήκα σε έναν παλιατζή μια στοίβα με φωτογραφίες από τη Μικρασιατική Εκστρατεία. Ετσι έγινε η αρχή. Τότε, σιγά σιγά, είχαν αρχίσει να πεθαίνουν οι παλαιμάχοι της εκστρατείας και οι οικογένειές τους πετούσαν τα

πράγματά τους στα σκουπίδια. Φωτογραφίες, καρτ ποστάλ, επιστολές, ημερολόγια, παράσημα, διπλώματα πηκτών αμοιβών, κειμήλια. Δεν μπορείτε να φανταστείτε τι υλικό βρέθηκε στα σκουπίδια. Οι παλιατζήδες παράγγελλαν από τους τσιγγάνους στο Σχιστό να πηγαίνουν στις χωματερές και στις πολτοποιήσεις και να διασώζουν ό,τι τέτοιο υλικό έβρισκαν. Το χρυσοπλήρωνα. Τριψήφιο νούμερο για πενήντα φωτογραφίες. Και το υλικό ατελείωτο! Φανταστείτε, στη Μικρά Ασία υπήρξαν πάνω από 220.000 κόσμος. Τι έφεραν πίσω μαζί τους όσοι επέζησαν, αλλά και τι έστειλαν από εκεί ακόμα και όσοι δεν γύρισαν ποτέ. Ολο αυτό το υλικό βρέθηκε στα σκουπίδια. Στα αζήτητα».

Θράκη, Μικρά Ασία, αλλά και Απώ Ανατολή της Μπελ Επόκ είναι μερικές από τις κατηγορίες που ενδιέφεραν τον κ. Μαυρίδη, ο οποίος, ακάματος και επιτυχημένος επιχειρηματίας κατά τα άλλα (απόφοιτος του ΕΜΠ), έχει δεκατρία σχετικά βιβλία στο ενεργητικό του και πολλές εκθέσεις. Ιδιαίτερα έχει σταθεί στην έρευνα και στη μελέτη των συνθηκών παράδοσης της Ανατολικής Θράκης το 1923, το οποίο, όπως πιστεύει, είναι «ένα αφανές τραύμα στην τρίτη γενεά των προσφύγων». Τελευταίος καρπός αυτής της συστηματικής και μεθοδικής εργασίας αρχειοθέτησης είναι το ογκώδες φωτογραφικό, και ιδιαίτερα φροντισμένο, λεύκωμα «Από το Θρίαμβο στην Καταστροφή. 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Εκστρατεία και τη Μικρασιατική Καταστροφή», που εξέδωσε πολύ πρόσφατα στην Κομοτηνή η Ιερά Μητρόπολις Μαρώνειας και Κομοτηνής.

«Το ενδιαφέρον μου ήταν πατριωτικό και, θα έλεγα, ρομαντικό», τονίζει ο κ. Μαυρίδης. «Ξέρετε, οι συλλέκτες είμαστε παράξενα όντα. Σπανίως έρχομαι σε επαφή με άλλους συλλέκτες. Ωστόσο, μέσα από όλη αυτή την ενασχόληση, νιώθω πια ότι ήμουν κι εγώ εκεί στη Μικρά Ασία». «Νομίζω σε αυτό στοχεύατε, κύριε Μαυρίδη», σχολιάζει ο Τάσος Σακελλαρόπουλος. Ο κ. Μαυρίδης χαμογελάει με νόημα.

